

Motion till riksdagen 2013/14:Kr307

av **Gunnar Andrén (FP)**

Alfred Nobels minne

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges marknadsföring av Nobelpriset då människor anländer till Sverige.

Motivering

Vem får årets Nobelpris i litteratur?

Det är en fråga om ställs år efter år, inte bara på Stortorget i Gamla stan i Stockholm där Svenska Akademien har sitt säte utan runt om i hela världen. Inget pris, ingen internationell utmärkelse, är så eftertraktat som detta. Nobelpristagare har ett särskilt symbolvärde och aura i alla tider: Det vittnar om kunskap, snille, smak, idealitet och kvalitet, att mottagaren gjort något viktigt för mänskligheten.

Alfred Nobel (1833–1896) är vår tids mest kände svensk. Varje år berättas i all världens radio- och tv-kanaler, i tidningar och tidskrifter, om denne man bakom världens mest åtråvärda utmärkelse, Nobelpriset.

Att Alfred Nobels namn vid det här laget – 2013 – är mer känt, respekterat och eftertraktat utomlands än i Sverige ger i sig anledning till reflexioner:

– Hur hanterar vi i Sverige den store donatorns minne?

Viss kan ingen vara om framtiden, men det ligger i sannolikhetens riktning att Alfred Nobel även framöver förblir sin tids mest kände svensk, säkert under vad som skulle kunna sägas vara överskådlig tid och – om namnet Alfred Nobel, hans minne och Nobelpriset vårdas väl – även därefter. Nobelstiftelsen äger rätten till namnet Alfred Nobel. Stiftelsen har juridisk rätt till namnet och har sett till att ingen utan stiftelsens medgivande kan bruka nam-

Fel! Okänt namn på

net Alfred Nobel. Det är utmärkt. Det är en säkerhet och investering i att namnet förknippas med höga ideal och kvalitet. Namnet är en internationell svensk klenod och måste nyttjas med eftertanke och klokskap.

Flera riksmöten har haft anledning att behandla förslag liknande detta som presenteras här. Men tiden arbetar för att namnet Alfred Nobel också skall bli så erkänt betydelsefullt också i Sverige som det är utomlands. Nobelprisets betydelse som varu- och kännemärke kan för Sveriges del inte överskattas.

Det ligger i såväl Nobelstiftelsens, Sveriges, Stockholms som framtidens intresse, och här bör även Oslo och Norge nämnas eftersom fredspriset har sitt säte i Norges storting enligt Alfred Nobels testamente, att se till att Nobelpriset ges vidare spridning än som sker i dag.

De två delar om Alfred Nobel som presenteras i denna motion har både egen bärighet och utgör ett sammanhängande program:

1. En nationell och internationell insamling, från stater, myndigheter och institutioner och därtill alla andra från särintressen fristående, personer, företag och organisationer.
2. Förknippandet av Nobelpriset och Alfred Nobels namn med Sverige och Stockholm (här lämnas Norge och Oslo därhän).

Låt oss ta punkterna i ordning – viktigt också från andra utgångspunkter.

1. En nationell och internationell insamling, från stater, myndigheter och institutioner och därtill alla andra från särintressen fristående, personer, företag och organisationer

En av de viktigaste anledningarna till Nobelstiftelsens anseende – liksom Svenska Akademiens eller de vetenskapliga akademier som utser varje års Nobelpristagare – är frihet från bindningar till svenska och norska staten, till andra myndigheter av vad slag det vara må, undantaget Stortingets Nobelkommitté.

Denna historiska konstruktion, vars ideal, frihet från statsmakten och övriga obundenhet, bevaras främst i akademiernas demonstrerade självständighet vid Nobelprisbesluten, framkommer inte minst genom att även mycket kontroversiella personer belönas med fredspriset, stundom även litteraturpriset.

Dock måste konstateras att sänkningen av prissumman, redan tidigare inte särskilt hög, naggar prisets renommé i kanten. Det bör i framtiden undvikas.

Reaktionerna i Kina på valet av fredspristagare har samma karaktär som när valet en gång föll på en ideologiskt stark tysk motståndare till nazismen och Adolf Hitler i Nazityskland eller dåvarande Sovjetunionens motsvarande reaktion på valet av litteraturpristagarna Boris Pasternak och Alexander Solsjenitsyn. Att Nobelpriskommittéerna inte alltid behagar makten vittnar om dess från andra makter självständiga och obundna ställning. Att utse Nobelpristagare, inte minst i litteratur, är förvisso grannlaga av många skäl, men friheten från att vara beroende av statliga eller andra intressen är den viktig-

aste förutsättningen för att prisets värde är högre än dess i kronor räknade storlek.

Därför är det utmärkt att ett nytt och framtidsinriktat Nobelinstitut fritt från statens annars lika hjälpande som stjälpande hand nu blir möjligt, tack vare privata donationer och Stockholms stads tillmötesgående. Man kan ha delade meningar om placeringen av institutet men tillkomsten är viktigare än detaljerna.

Detta bör dock kombineras med en internationellt präglad nationalinsamling, med högt ställt mål, att skaffa fram kanske ett par tiotals miljarder kronor under några år.

En nationalinsamling med internationell uppbackning från enskilda och företag, organisationer och andra – men inte stater – till en internationell Nobelstiftelse borde kunna inbringa stora pengar. När nu alla Nobelpristagares upptäckter kan komma att belysas i den nya byggnaden – och där unga människor från hela världen kan samlas för att ta del av världens olika historiska och framtida rön på vetenskapens område, även fredsarbetets och ekonomins – finns en god grund att bygga vidare på.

Varje år kan man ha en internationell Nobelveckan i kemi, i fysik, i medicin – och inte minst litteratur. I Oslo kan på motsvarande sätt fredsprisveckan arrangeras. Också framåtblickande årliga internationella ekonomikonferenser kan ta sin utgångspunkt i det oberoende Nobelinstitutets ram.

Stora projekt kostar pengar, ungefär som nationalarenor av skilda slag tenderar att göra. Men med stöd av både enskilda och företag som alla skulle få sina namn antecknade i byggnaden för framtiden, borde en sådan internationell insamling – gärna tillsammans med Norge på samma sätt – tillsammans med internationella donationer kunna generera mycket pengar, bara man vet vad syftet är: Att sprida kunskap om det som var för framtida upptäckter i mänsklighetens tjänst.

Enligt min åsikt bygger detta förslag på respekten för andan i Alfred Nobels testamente och Nobelstiftelsens oinskränkta rätt till namnet Alfred Nobel och vårdandet, liksom utvecklandet av detta, i nya tider.

Vem skulle kunna gå i spetsen för en sådan insamling?

Det naturliga är att våra främsta folkvalda skulle utgöra dess stiftare, alltså talman och stortingspresident, tillsammans med förutvarande talmän, vice dito liksom förutvarande stortingspresidenterna och vice sådana.

Nobelstiftelsens ordförande och verkställande direktör borde därtill vara självskrivna ledamöter, som ordförande och sekreterare.

Exakt hur en sådan här organisation skall se ut bör självfallet inte riksdagen eller Stortinget träffa beslut om utan det bör överlåtas till föreslagna stiftare.

I sin sista regeringsdeklaration den 13 september 2005 meddelade dåvarande statsministern Göran Persson (S) korthugget att ”staten kommer att aktivt stödja skapandet av ett nytt Nobelmuseum”. Sedan dess har, vid sidan om en utredning som Statens fastighetsverk gjort om placering på Skeppsholmen, först inget hänt, senast året mycket.

Är det bra att en stor Nobelinstitution innefattande bibliotek, föreläsningssalar, forskningsutrymmen, kommunikationscentrum, dokumentationscent-

Fel! Okänt namn på

rum etcetera, görs beroende av statliga bidrag? Så bra! är det lätt att tänka. Bidrag från staten – hurra!

Det kan tyckas osvenskt men inte minst för att bevara Nobelstiftelsens obundenhet, friheten från statligt beroende, bör finansiering ske på helt andra sätt. Det är också bakgrunden till punkten 1 ovan, att slå vakt om Nobelnamnets självständighet och oberoende av Sverige eller Norge, Stockholm eller Oslo.

2. Marknadsföringen av Alfred Nobels namn i anknytning till Stockholm

Nobelnamnet skulle gynnas av att förekomma i ett internationellt, dagligt sammanhang; här behandlas endast Sverige och Stockholm, ej Norge och Oslo.

Den som numera kommer till Warszawas internationella flygplats landar på Frédéric Chopin. Det är naturligtvis ingen tillfällighet. På motsvarande sätt har Washingtons inrikes flygplats döpts om till Ronald Reagan National Airport, utrikesflygplatsen heter redan John Foster Dulles International. I New York landar vi på JFK (John F Kennedy) eller LaGuardia, uppkallad efter den berömde borgmästaren där, Fiorello La Guardia.

I München är flygplatsen uppkallad efter Bayernpolitikern Franz Josef Strauss, i Paris efter president Charles de Gaulle, Roms internationella flygplats Fiumicino är numera mer känd som Leonardo da Vinci Airport, den enastående vetenskapsmannen.

Inte heller detta är självfallet någon tillfällighet. Det handlar om både marknadsföring och nationell stolthet – notera att Chopin, död vid 39 års ålder bodde i Paris och på andra håll under sina sista två årtionden i livet under vilka han aldrig besökte Warszawa.

Alfred Nobel tillbringade å sin sida stora delar av sitt liv utanför Sveriges gränser: Ryssland, USA, Frankrike och många andra länder, en sann internationalist men likväl, visar testamentet, med hjärtat i Sverige men stor förståelse för nabolandet Norge, vid Nobels frånfälle ännu i union.

Jubel och fanfarer: Prakt, glitter och skådespel. Direktsändning i tv från Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten till allt fler länder. Intervjuprogram med Nobelpristagarna, ”Årets snillen”, sänds världen över.

Så ser det ut år efter år, en dag om året. Sverige och Stockholm i centrum för världens blickar. Alla stora tv-bolag rapporterar. I Oslo är det likadant när fredspriset delas ut samma dag, låt vara i något mindre skala.

Stockholm and Sweden. Oslo and Norway. I centrum för världens blickar. En dag om året. Men de övriga 364 dagarna?

Om vi ett ögonblick, det må tillåta i en motion riktad till Sveriges folkvalda, bortser från Norge, kan vi konstatera att Sverige grovt missköter den möjlighet att sprida kunskap om Sverige och om Stockholm som Nobelpriset ger oss. Nobelpriset – och uppfinnaren Alfred Nobel – blir allt viktigare som åtrådd utmärkelse, och det finns ingen internationell hedersbetygelse med högre värde än ett Nobelpris. Inte bara i den vetenskapliga världen utan över-

Fel! Okänt namn på

allt, jorden runt. Vi vet att all världens länder eftersträvar att få en Nobelpristagare.

Hittills har Nobelstiftelsen varit negativ till tanken på att döpa om eller komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport. I längden borde det inte vara en rationell hållning som gagnar Nobelstiftelsens höga syften. Att redan på Arlanda mötas av namnet Alfred Nobel borde vara intressant. Ty Alfred Nobel tillhör i dag världen, inte blott Sverige, Stockholm eller Nobelstiftelsen.

Det hindrar inte att Alfred Nobel också är mycket svensk – och lite norsk, för att nu inte säga rysk, azerbadjansk (!), amerikansk eller fransk eller, ja, Den store internationalisten.

Låt oss sluta med detta: Vi i Sverige har ett särskilt ansvar för att Alfred Nobels minne skall fortsätta vara det som namnet förpliktar – men också göra det än mer känt. En skäl för vår store donator som satt Sverige och Norge på världskartan mer än någon annan.

Låt oss nu göra något tillbaka. Låt oss komplettera ett framtidens Nobelinstitut i Stockholm och Oslo för pengar som vi samlar in tillsammans och med internationellt stöd och låt oss göra Alfred Nobels namn känt under också alla de 364 andra dagarna, inte bara den 10 december, om året och gärna genom att komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport.

Det skulle Alfred Nobel ha gillat.

Stockholm den 2 oktober 2013

Gunnar Andrén (FP)